

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Systému ekoznačky Společenství

KOM(2008) 401 v konečném znění – 2008/0152 (COD)

(2009/C 218/11)

Dne 11. září 2008 se Rada, v souladu s čl. 175 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Systému ekoznačky Společenství“

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 28. ledna 2009. Zpravodajkou byla paní GAUCI.

Na 451. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 25. a 26. února 2009 (jednání dne 26. února), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 157 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Ekoznačka EU by měla i nadále zůstat dobrovolným nástrojem. Dobrovolný charakter systému umožňuje, aby byla stanovena přísná a ambiciózní kritéria, kterými bude zajištěna podpora jen takových výrobků a služeb, které se vyznačují dobrým působením na životní prostředí.

1.2 Výbor trvá na tom, že se musí zlepšit řízení systému, aby více odpovídal potřebám podnikové praxe.

1.3 Výbor souhlasí s Komisí v tom, že počet skupin výrobků, stejně jako počet držitelů oprávnění, se musí výrazně zvýšit.

1.4 Výbor se domnívá, že ekoznačka týkající se veškerých potravinářských výrobků, čerstvých i zpracovaných, by byla prvním krokem ke skutečnému zlepšení ekologických podmínek dodavatelského řetězce. Výbor však zastává názor, že u potravin by se měla ekoznačka udělovat pouze tehdy, pokud je zohledněn celý životní cyklus výrobku. Z návrhu jednoznačně nevyplývá, jakých druhů potravin se nařízení Komise má týkat.

1.5 Výbor se domnívá, že obaly by do kritérií ekoznačky měly být zahrnuty pouze tehdy, pokud je to pro danou skupinu výrobků relevantní.

2. Úvod

2.1 V červnu 2008 Komise zveřejnila svůj návrh nařízení o systému ekoznačky Společenství. Tento návrh má nahradit nařízení (ES) č. 1980/2000 ze dne 17. července 2000 o revidovaném systému Společenství pro udělování ekoznačky.

2.2 Toto téma není pro Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) nové. Výbor vyjádřil své názory na původní návrh⁽¹⁾ a dále uvedl řadu návrhů o budoucím směřování systému v rámci dalších nedávných stanovisek⁽²⁾.

2.3 Při přípravě tohoto stanoviska byly rovněž využity různé vstupy poskytnuté příslušnými orgány, evropskými zájmovými skupinami a společnostmi zapojenými do tohoto systému. EHSV konkrétně čerpal z prezentací zástupců různých podniků, ekologických nevládních organizací a organizací spotřebitelů, kteří se zúčastnili slyšení organizovaného v prostorách Výboru.

3. Obecné připomínky

3.1 Stav životního prostředí vyvolává rostoucí obavy.

Moderní výrobní a spotřební modely přispívají k růstu poptávky po energii a zdrojích, které se používají neudržitelným způsobem, což je překážkou v dosažení cíle zmírnit negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, zdraví a přírodní zdroje.

3.2 Ekonomiky proto v současnosti řeší zásadní problém environmentální udržitelnosti a jejího začlenění do hospodářského růstu a dobrých životních podmínek s cílem napravit chyby minulosti.

(1) Úř. věst. C 296, 29.9.1997, s. 77.

(2) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k výrobě šetrné k životnímu prostředí (CESE 974/2008, Úř. věst. C 224/1, 30.8.2008).

3.3 Finanční krize, která zasáhla ekonomiky na celém světě, by neměla oslabit snahy o zmírňování dopadu změny klimatu a o ochranu životního prostředí. Právě naopak bychom měli považovat ekologizaci dodavatelského řetězce za výchozí bod, z něhož by se měla postupně rozšířit na všechna průmyslová odvětví.

3.4 Udržitelná spotřeba a výroba maximalizuje v této souvislosti potenciál podniků, aby proměnily environmentální výzvy v hospodářské příležitosti, a zajišťuje lepší pozici spotřebitelům.

3.5 Je zapotřebí zlepšit celkové environmentální působení výrobků v celém jejich životním cyklu, posílit poptávku po šetrnějších výrobcích a výrobních technologiích a napomáhat spotřebitelům, aby jejich rozhodnutí vycházela z dobré informovanosti.

3.6 Výbor v důsledku toho podporuje různá kritéria schválená třetími stranami a založená na „zohledňování životního cyklu“⁽¹⁾, která mohou být jednou ze složek těchto politických nástrojů⁽²⁾.

3.7 Výbor je výrazným zastáncem iniciativ zaměřených na rozvoj politiky Společenství udržitelné výroby a spotřeby, plně začleněné do dalších politik Společenství, za účelem rozvoje „zeleného trhu“, který zajistí, aby tyto výrobky a služby odpovídaly jasným společným definicím a byly skutečně dostupné ve všech členských státech.

3.8 Důvodem ke změnám platného nařízení jsou zkušenosti získané používáním systému ekoznačky.

Nedostatky stávajícího systému lze shrnout takto:

- i. vývoj systému je pomalý;
- ii. ekoznačka není dostatečně známá;

(1) Zohledňování životního cyklu je postup, kterým se zohledňují pokud možno všechny využívané zdroje a všechny environmentální a zdravotní důsledky související s životním cyklem produktu (zboží nebo služby), přičemž se bere v úvahu např. těžba zdrojů, výroba, využití, doprava, recyklace, jakož i zpracování a likvidace odpadu. Tento postup přispívá k zamezení „přesouvání zátěže“, tj. důsledkům využívání zdrojů, mezi jednotlivými fázemi životního cyklu, zeměpisnými oblastmi a problémovými oblastmi životního prostředí a lidského zdraví, jako je např. změna klimatu, letní smog, kyselý déšť nebo vyčerpání zdrojů atd. Posuzování životního cyklu (LCA) je standardizovaná kvantitativní metoda shromažďování a vyhodnocování vstupů, výstupů a možných dopadů systému výrobku během jeho životního cyklu na životní prostředí (ISO 14040 násl.).

(2) Význam systému ekoznačky již byl zdůrazněn v dřívějších politických dokumentech, jako např. ve sdělení Komise o integrované výrobkové politice a v šestém akčním programu pro životní prostředí.

iii. podniky používají značku jen v malé míře;

iv. stanovení kritérií a jejich plnění je provázáno příliš rozsáhlými byrokratickými postupy;

v. na výrobky a služby se značným dopadem na životní prostředí a nejvyšším potenciálem pro zlepšení se stávající skupiny výrobků nevztahují;

vi. podmínkách trhu v rámci Společenství jsou rozdílné;

vii. existuje velké množství dalších systémů ekoznaček.

Výbor poskytne své názory týkající se uvedených slabých stránek v oddíle Konkrétní poznámky, kde se vyjádří k opatřením na zlepšení systému navrženým Komisí.

3.9 Úspěšné zavedení ekoznačky EU má velký význam také proto, že je jediným dobrovolným politickým nástrojem, který souvisí s výrobky a je orientovaný na poptávku, jehož cílem je působit na udržitelnost.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Ekoznačka EU je dobrovolným nástrojem a měla by jím zůstat i nadále. Dobrovolný charakter systému umožňuje, aby byla stanovena přísná a ambiciózní kritéria, kterými bude zajištěna podpora jen takových výrobků a služeb, které se vyznačují dobrým působením na životní prostředí, na rozdíl od výrobků a služeb, které nezohledňují potřebu snížit dopady na životní prostředí.

Cílem ekoznačky je poskytovat spotřebitelům konkrétní informace týkající se životního prostředí v souvislosti s konečným výrobkem, které jim umožní rozhodnout se na základě ekologické informovanosti. Výbor však zdůrazňuje, že by se ekoznačka neměla stát zámkou k budování nových překážek obchodu mezi výrobky se stejnou funkcí a působením, ani by tak neměla být používána.

4.2 Výbor trvá na tom, že se musí zlepšit řízení systému. Je zapotřebí zmírnit nadměrné byrokratické postupy, aby systém více odpovídal potřebám podnikové praxe.

Jinými slovy je třeba jasněji definovat, kdo dělá co.

4.3 Úloha vnitrostátních orgánů by se měla co nejvíce zaměřit na řádné prosazování tohoto nařízení a dohlížení nad trhem v souladu s návrhem Komise.

4.4 Je zapotřebí omezit byrokracii spojenou s vývojem kritérií pro skupiny výrobků a s použitím postupů, zároveň je však třeba udržet vysokou úroveň ambicí.

Kritéria ekoznačky by dále měla zajistit, aby výrobky označené květinou ekoznačky, neohrožovaly zdraví, bezpečnost ani jakékoli jiné aspekty ve společnosti.

4.5 Výbor požaduje jasná kritéria a jednotné minimální požadavky na celém vnitřním trhu, pokud jde o systémy označování ekologických výrobků. Je to nutné k zajištění nesvodné volby spotřebitele pro ekologické výrobky nebo služby, jednotného systému kontroly v rámci EU a dodržování zásady volného pohybu skutečně ekologických výrobků. Evropská ekoznačka (evropská květina) by také měla být více uváděna na trh a měla by být schopna existovat současně s vnitrostátními a odvětvovými systémy označování, pokud jsou tyto značky také řádně vědecky podloženy a odpovídají ostatním evropským právním předpisům.

4.6 Kritéria týkající se jednotlivých látek by navíc měla být založena na posouzení rizika.

Prostý výčet upřednostňovaných nebo nežádoucích chemických látek na základě pouhé klasifikace jejich nebezpečnosti, bez jakéhokoli vědeckého nebo právního zdůvodnění, vede velmi často k nedorozuměním a diskriminaci. Je tudíž diskutabilní, zda by vůbec měla být zahrnuta do ekoznačky kritéria jako „nebezpečné materiály“: ekoznačka nemůže nahradit oficiální právní předpisy EU použitelné v této oblasti, například směrnici 67/548/EHS⁽¹⁾.

4.7 Výbor se navíc domnívá, že obecná kritéria mohou být někdy ovlivněna situací v oblasti. Není vždy pravda, že aktuální kritéria zohledňovaná konkrétní ekoznačkou a stanovená na evropské nebo vnitrostátní úrovni, povedou k nejmenšímu dopadu na životní prostředí v určité oblasti.

Spotřeba vody například může mít větší dopad v jižní než v severní Evropě.

Výbor proto podporuje rozvoj kritérií, jejichž dopad se v různých oblastech výrazně neliší.

4.8 Dokumenty o kritériích musí být uživatelsky mnohem přívětivější a musí mít standardizovaný formát. Výbor se proto domnívá, že by Evropská komise měla iniciovat vznik vzoru pro standardizovanou dokumentaci orientovanou na uživatele, a ušetřit tak společnostem a nakupujícím z řad veřejnosti čas a zdroje na zpracovávání specifikací, pokud jde o kritéria ekoznačky.

4.9 Komise tvrdí, že počet skupin výrobků, stejně jako počet držitelů oprávnění, se musí výrazně zvýšit a je nutné se zaměřit na oblasti s největšími dopady na životní prostředí a oblasti s největším potenciálem pro zlepšení.

Výbor tuto myšlenku v zásadě vítá, přičemž oblast působnosti ekoznačky by se neměla neomezeně rozšiřovat.

4.9.1 Řada evropských odvětví již byla nucena poskytnout zúčastněným stranám informace týkající se životního prostředí. Tento tlak pochází z EU a jednotlivých členských států a vychází z přání, aby výrobky nesly určité označení nebo alespoň poskytovaly nějaký údaj o svém příspěvku k ochraně životního prostředí. Tato odvětví reagují na zvýšenou informovanost o otázkách životního prostředí a poptávku po ekologických výrobcích a službách ze strany profesionálních uživatelů, stejně jako spotřebitelů. Koncepce ekoznaček (?) je samozřejmě vhodná pro trhy, kde se dá očekávat, že spotřebitel je neinformovaný, případně není odborníkem, a kde jsou jasně určeny konkurenční výrobky.

4.10 Větší úspěšnost ekoznačky bude především záviset na výrazně vyšším rozpočtu pro uvádění na trh, což napomůže šířit příslušné informace podnikům i spotřebitelům.

4.10.1 Jak již bylo uvedeno, systém ekoznačky trpí na jedné straně tím, že ekoznačka není dostatečně známá.

Průměrný spotřebitel buď o existenci systému ekoznačky neví, nebo není dostatečně informován o parametrech, které byly zohledněny při jejím udělení. Rozhodnutí spotřebitele pro ekologický výrobek nebo službu tedy dosud není vhodné podporováno prostřednictvím informačních kampaní.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 67/548/EHS ze dne 27. června 1967 o sblížení právních a správních předpisů týkajících se klasifikace, obalů a označování nebezpečných látek.

⁽²⁾ Evropská ekoznačka je ekoznačkou typu 1. Ekoznačka typu I ISO odpovídá požadavkům normy ISO 14024.

4.10.2 Na druhé straně i podnikatelé potřebují být více upozorněni na výhody, které vychází z používání ekoznačky. Systém bude proto posílen a podniky ušetří čas a peníze tím, že nebudou muset hledat informace o tom, jak ekoznačku získat.

4.11 Výbor se stále domnívá, že rozvoj řady kritérií pro přijaté skupiny výrobků a počet dosud udělených ekoznaček by neměly být posuzovány negativně, vzhledem ke krátkému období, kdy bylo nařízení v platnosti. Německý „Blue Angel“ (1977) nebo systém „Nordic Swan“ (1989), které jsou v současnosti dobře zavedené na svých domácích trzích a do jisté míry i v zahraničí, zpočátku čelily podobné skepsi a neúspěchům. Tyto dva systémy byly „prvními vlaštovkami“.

4.12 Výbor je také přesvědčen, že vzhledem k důsledkům obchodních překážek vnitrostátních systémů bude úspěšné označování ekologických výrobků a služeb záviset na posilování systému EU. K tomu je nezbytné pokusit se co nejvíce harmonizovat kritéria vnitrostátních systémů ekoznačky.

5. Několik poznámek k článkům navrhovaného nařízení

5.1 Pokud jde o vlastní postup posouzení, Výbor se domnívá, že článek 7.2 ustanovující „zkrácený postup vypracování kritérií“ může dovolit zmírněný přesun do systému EU. Je nezbytné, aby zúčastněné strany byly ujištěny o obdobných přísných standardech transparentnosti a konzultování zúčastněných stran.

5.2 Potraviny a nápoje (společně s léčivými přípravky a zdravotnickými prostředky) jsou vyloučeny z oblasti působnosti platného nařízení (ES) 1980/2000, aby se zamezilo případnému sporu s platnými právními předpisy EU, které se týkají potravin a upravují mimo jiné takové aspekty, jako je potravinová bezpečnost, hygiena nebo označování surovin pro výrobu potravin.

5.3 Komise nyní navrhuje rozšířit oblast působnosti nařízení o ekoznačce na omezený soubor potravin a nápojů, konkrétně na zpracované potraviny a produkty rybolovu a akvakultury. Většina potravin a nápojů by měla zůstat vyloučena (¹).

(¹) Článek 2 (oblast působnosti) návrhu EK zní: „S ohledem na potraviny podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 se toto nařízení vztahuje pouze na zpracované potraviny a na produkty rybolovu a akvakultury.“

5.4 V článku 7 odst. 3 a čl. 9 odst. 10 se dále uvádí, že pokud jde o zpracované potraviny, ekoznačka se „týká pouze environmentálního působení zpracování, dopravy nebo balení produktu“. Jinými slovy environmentální posouzení se u těchto potravin a nápojů týká několika omezených fází v jejich životním cyklu, tj. zpracování, balení a dopravy.

5.5 Výbor nesouhlasí s takto rozdrobeným návrhem EK, a to ze dvou důvodů.

5.5.1 Zprv je Výbor znepokojen tím, že toto nedodržení zásady životního cyklu, které je velmi důležité pro právní předpisy EU týkající se ekoznačky EU, stejně jako pro všechny mezinárodní standardy posuzování životního cyklu, by vedlo k nepřesnému posouzení z hlediska životního prostředí a zároveň ke klamavému informování spotřebitelů.

Řada vědeckých studií, včetně studií EIPRO a IMPRO provedených jménem EK, obsahuje údaje o tom, že kritické dopady potravin a nápojů na životní prostředí vyplývají z fáze zemědělské výroby (výrobní fáze) i ze spotřebitelské fáze.

Je otázkou, proč jsou tyto velmi významné fáze životního cyklu vyloučeny z posuzování.

5.5.2 Zadruhé nelze pochopit, že zpracované potraviny by měly spadat do oblasti působnosti revidovaného systému ekoznačky, zatímco čerstvé potraviny by měly být vyloučeny.

5.5.3 Výbor má obavy, že spotřebitelé by byli zmateni a dezorientováni takovou směsicí nejednotných informací o potravinách a nápojích.

5.5.4 Výbor se domnívá, že ekoznačka týkající se veškerých potravin, čerstvých i zpracovaných, by byla prvním krokem ke skutečnému zlepšení ekologických podmínek dodavatelského řetězce. Výroba potravin a nápojů představuje pro životní prostředí velkou zátěž, kterou by však mohla zmírnit kritéria ekoznačky.

Z hlediska obchodu by navíc ekoznačka pro potravinářské výrobky napomohla volnému pohybu takto označeného zboží. Globální aktéři, kteří splní kritéria ekoznačky, budou moci uvádět své výrobky na trh, aniž by jim v tom zabraňovaly místní systémy udělování ekoznačky, které existují společně s květinou symbolizující evropskou ekoznačku. Evropská ekoznačka bude přiměřenou zárukou pro environmentální působení potravinářského výrobku, který by nezpochybňoval priority jednotlivých oblastí, a podpoří celoevropský standard menšího dopadu na životní prostředí.

5.5.5 Z návrhu jednoznačně nevyplývá, jakých druhů potravin se nařízení Komise má týkat. Odkaz na nařízení (ES) č. 178/2002 čl. 2 odst. 2 tuto otázku nevyjasňuje, neboť článek nedefinuje zpracované potraviny. Definice zpracovaných a nezpracovaných produktů je obsažena v nařízení (ES) č. 852/2004 a nařízení (ES) č. 853/2004. Dále je nejasné, co se rozumí „produkty rybolovu a akvakultury“.

Existuje vážné nebezpečí, že tento návrh oslabí důvěryhodnost ekoznačky. Také nemůžeme podpořit zahrnutí potravin do nařízení v takové formě, jak to předkládá stávající návrh.

5.5.6 Vztah mezi nařízením o ekologické produkci a nařízením o ekoznačce se nezdá být smysluplný. Formulace

v čl. 9 odst. 10 spotřebitele spíše zmate, než aby mu pomohla učinit ekologicky správnou volbu. Existuje skutečné nebezpečí, že důvěryhodnost obou značek bude oslabena. Například nedává smysl, aby byl daný produkt označen jako bioprodukt a ekoznačkou, nebo jako bioprodukt, nebo ekoznačkou s tím, že se ekoznačka vztahuje pouze na zpracování, balení a dopravu.

5.5.7 Z čl. 6 odst. 4 vyplývá, že při definici kritérií ekoznačky je třeba zohlednit životní prostředí včetně aspektů zdraví a bezpečnosti. Je bezpodmínečně nutné vyjasnit, co se v tomto nařízení myslí zdravím. V případě potravin to může vést k velké řadě problémů v souvislosti se zdravím a výživou, k nimž je třeba zaujmout konkrétní stanovisko, sem spadá i to, jak bude probíhat komunikace se spotřebiteli.

Tyto problémy je nutné vyjasnit před tím, než bude zaujato stanovisko k tomu, zda a jak mohou být potraviny zahrnuty do evropské ekoznačky.

5.5.8 V této souvislosti se výbor domnívá, že obaly by do kritérií ekoznačky měly být zahrnuty pouze tehdy, pokud je to pro danou skupinu výrobků relevantní; na obaly by se nemělo nahlížet jako na výrobek, neboť je nelze posuzovat odděleně od výrobku, který obsahují.

V Bruselu dne 26. února 2009.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI